

ÇEVİRİ

BİRLEŞİK DEVLETLER SAĞLIK HİZMETLERİNİN
İNSANLIK DIŞI DURUMU *Vicente NAVARRO **
Çeviri: Erce SEVİN***

ABD'nin sağlık sektörü çok büyük düzensizlik içindedir. ABD sağlık hizmetlerine diğer ülkelerden daha fazla(GSMH'nın %14'ünü) harcama yapmasına rağmen, hala başka hiçbir gelişmiş kapitalist ülkenin karşılamadığı sorunlarımız var. Bazılarını sıralayacak olursam: İlk ve en ezici sorun 44 milyondan az olmayan insanımızın bütününe hiçbir şekilde sağlık güvencesi kapsamında olmamasıdır. Bunların çoğu gerektiği zaman tıbbi bakım almalarını mümkün kılacak sağlık sigortası primini ödemeye gücü yetmeyen çalışan insanlar ve onların çocuklarıdır. Bu insanların çoğu sağlık sigortası priminin kendilerine düşen payını ödemeyecek ve ya ödeyemeyecek küçük şirketlerde çalışmaktadır. Bu kişiler sigortaları için ödeme yapamadıklarından, gerekli olan bakımı alamamakta ve birçoğu bunun sonucu olarak ölmektedir. ABD'de tıbbi bakım yoksunluğu nedeniyle ölen insanların sayısı hakkındaki en güvenilir hesaplama Prof.David Himmelstein ve Prof.Steffi Woolhandler tarafından yürütülen bir çalışmadan elde edilmiştir(New England Journal of Medicine 336,no.11 [1997]). Çalışmalarını her yıl gerekli bakımdan yoksun oldukları için ölen insanların sayısının neredeyse 100.000 kişi(AIDS'ten ölenlerin sayısının 3 katı) olduğunu belirterek sonlandırmışlardır. Burada not etmek gerekir ki, medya AIDS hakkındaki kaygılarını ifade ederken tıbbi bakım yoksunluğuna bağlı ölümler konusunda neredeyse sessiz kalmaktadır. Herhangi bir makul insan bu durum karşısında öfkeye kapılmalıdır. Gerektiği zaman tıbbi bakıma ulaşma temel insan hakkını yadsayan ABD'ne nasıl uygar bir ulus diyebiliriz? Diğer hiçbir büyük kapitalist ülke bu gibi dehşet verici bir durumla karşılaşmamaktadır.

Fakat sorun sigortasızlar ile bitmiyor. Belki de sigorta kapsamı dar ve sağlık güvencesi yetersiz olanlar daha

büyük bir sorun teşkil etmektedir. Birçok insan hayatlarının can alıcı bir anında gerçekten bakıma ihtiyaç duyduklarında, sağlık sigortalarının onlardaki tıbbi sorunu, ihtiyaç duydukları müdahale tipini ya da gereksinimleri olan testleri ve ilaçları kapsamadığını ya da bu hizmetler için ödenmesi gerekenin çok küçük bir kısmını kapsadığını fark etmektedirler. Biz Amerikalılar batı dünyasında en az oranda sağlık güvencesi kapsamı altında olan vatandaşlarız. Teoride yaşlılar için bütün bakımı kapsaması gereken Medicare gibi federal programlar bile çok yetersiz. Bütün Avrupa ülkelerinde ve Kanada'da, yaşlılar ihtiyaç duydukları ilaçlar için ödeme yapmak zorunda değiller. Çoğu yaşlının ilaçlarını karşılayabilmek için gereksinimlerini kısıttığı ABD'de ise durum böyle değil. ABD'de yaşlıların %35'i ilaçlarına para yetiştirebilmek için yiyecek alımlarında kısıntıya gitmektedir. Fakat sistemin acımasızlığının doruğuna ulaştığı nokta ölmekte olanlar arasındadır. Son dönem hastalığı olanlar arasında, %39'u tıbbi faturalarını ödemekte hafiften şiddetliye kadar değişen ödeme güçlüğü içinde olduklarını belirtmişlerdir. Başka hiçbir büyük kapitalist ülke bu kadar acımasızlığın yakınına bile yaklaşmamaktadır.

ABD'de yaşayan insanların ezici çoğunluğu yetersiz sağlık hizmetine bağlı olarak bu gibi insanlık dışı manzaralar ile karşılaşmaktadır. Bir imalat işçisinin ,oğlunun hayatını tehdit eden durumun tedavisinin ailenin sağlık sigortası tarafından kapsanmadığını, aniden fark ettiğindeki(tıpkı milyonlarca Amerikalı'nın her gün farkettiği gibi) öfke ve düş kırıklığını anlatan "John Q" filmini seyretmiş olabilirsiniz. Belli ki, ABD'deki sorun fonların yetersizliği değildir. Daha önce belirttiğim üzere sağlık hizmetleri için diğer ülkelerden daha fazla harcıyoruz. Öyleyse bu durumun sebebi nedir?

Birleşik Devletler'de Gücün Dağılımı (The Distribution of Power in the United States)

Bu soruya cevap verebilmek için ABD'de gücün nasıl dağıldığını anlamak gerekir. Hakikaten,herhangi bir toplumun sağlık sektörü o ülkede varolan güç ilişkilerinin

*"The Inhuman State of U.S. Health Care"-Monthly Review 2003;55:no.4'de yayınlanmıştır. (www.monthlyreview.org/0903navarro.htm)

**Prof., Johns Hopkins Bloomberg Halk Sağlığı Okulu-Pompei Fabra Üniversitesi

*** Dr., Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

en iyi aynasıdır. ABD'de, birçok insan ırk'ın gücün bir kategorisi olduğuna katılacaktır. Genelde, beyazlar siyahlardan ya da latinlerden daha fazla güce sahiptir ve mortalite istatistikleri bunu yansıtmaktadır. Kardiyovasküler hastalığı olan siyah bir adamın bu hastalıktan ölme olasılığı aynı hastalığa sahip beyaz bir adamkinden 1.8 kat daha yüksektir.

Aynı zamanda, erkeklerin kadınlardan daha fazla güce sahip olduğu genel olarak kabul görülür. Hakikaten cinsiyet ve ırk gücün kategorileridir. Fakat bu faktörler kendi başlarına neden almakta olduğumuz türden sağlık hizmetlerine sahip olduğumuzu açıklayamazlar. Irk ve cinsiyetin, ABD'de yaşayan insanların sağlık durumları ve ülkenin tıbbi bakım sektörünün özellikleri üzerinde çok büyük etkisi olduğunu söylemeye lüzum yok. Fakat, bunlar yalnız başlarına sorunun köküne, sınıf gücüne inemezler. İnsanların mesleklerinin türünü, eğitimlerini, barınmalarını, tüketimlerini, yaşam standartlarını, ne türden hastalıklara sahip olduklarını ve muhtemelen ne kadar yaşayacaklarını önceden bildiren en önemli değişken, ait oldukları sınıftır. Tabii ki, her sınıfın içinde ırk ve cinsiyet belirgin rol oynar. Fakat günümüz ABD'de, sınıf gücün en önemli kategorisidir. Kardiyovasküler bir hastalığı olan mavi yakalı bir işçinin bu hastalıktan ölme olasılığı bir şirket avukatına göre 2.4 kat daha yüksektir. Sınıf mortalite farklılıkları gerçekten de ABD'deki en geniş mortalite farklılıklarıdır (V.Navarro, ed., *The Political Economy of Social Inequalities: Consequences for Health and Quality of Life*).

Sınıf kavramının hemen hemen Amerikan-dışı bir kategori olduğunun farkındayım. Medyada geniş bir şekilde insanların çoğunluğunun ortada, az bir kısmının üstte ve az bir kısmının altta olduğu orta sınıf bir toplum olduğumuz varsayılmaktadır. Bu ABD'deki sınıf yapısına en sık atfedilen değerlendirmedir: zengin, orta sınıf ve yoksul. Ayrıca kamuoyu yoklamalarında insanlara sıklıkla kendilerini ait oldukları gruba göre tanımlamaları istenmiştir. Time Dergisi düzenli olarak insanlara "Üst, orta ya da alt sınıftan mısınız?" diye sormaktadır. Sürpriz olmayacak şekilde çoğu insan "Orta sınıf" şeklinde cevap vermektedir. Aslında sıradan halktan insanların tahammülüne her zaman hayran olmuşumdur. İtiraf etmeliyim ki biri bana alt sınıfın bir üyesi olup olmadığını sorsa "Senin annen de öyle!" şeklinde cevap verirdim. Alt sınıf açıkça rahatsız edici bir terimdir. Hala çalışan insanlarımızın geniş kesimleri sıklıkla alt sınıflar şeklinde ifade edilmektedir. Sınıf ayrımcılığı dilimizde eğer daha fazla değilse bile en az ırkçılık ve cinsiyet ayrımı kadar yaygındır.

Sınıf yapımızın bu algılanışı -zengin, orta, yoksul ya da üst, orta, alt- ciddi biçimde ideolojik ve derinden yanlıştır. Gerçekten, sınıf yapımız dikkate değer biçimde Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinin çoğu ile benzerdir. En üstte Avrupa'da burjuvazi diye adlandırılan bir grubumuz vardır. Biz bu terimi kulağa çok Fransız geldiğinden kullanmayız. Biz bu gruba üyelerinin çoğunu Amerikan şirketlerinin üst mevkilerindekiler oluşturduğu için şirket sınıfı diyoruz.

Bunlar gelirleri birincil olarak mülkiyetten türeyen kişilerdir. Bu grup diğerleri arasında, bu ülkenin sağlık bakımı sektöründe anahtar rol oynayan sigorta şirketlerinin en üst yöneticilerini ve geniş şirket gruplarının en üst düzey yöneticilerini içermektedir.

Bundan sonra Avrupalıların küçük burjuvazi, fakat bizim üst-orta sınıf dediğimiz orta ölçekli işletme sahiplerini ve yüksek eğitim görmüş ve yüksek ücret alan profesyonelleri arasında barındıran grubumuz var. Bunun altında, güç açısından, esnaf ve zanaatkarları, serbest meslek sahiplerini ve teknik ve idari personeli içeren orta sınıf bulunmakta. Daha sonra yönetilen, basmakalıp işlerde çalışan ve saatlik ücret alan, büro işlerine bakanlar, imalatta çalışanlar ve hizmet işçilerini kapsayan çalışan sınıfımız var. Bu çalışan sınıfı ABD nüfusunun çoğunluğu anlamına gelecek şekilde nüfusumuzun yaklaşık %60'ını temsil ediyor.

Birleşik Devletler Sağlık Hizmetleri Sektöründe Güç (Power in the U.S. Medical Care Sector)

Sınıf gücü ABD sağlık sektörünü nasıl tarif ediyor? Çok basit. ABD ulusal sağlık programı ve hükümet ya da herhangi bir sosyal güvenlik kurumu tarafından fonlanan evrensel bir sağlık programı olmaması bakımından gelişmiş kapitalist ülkeler arasında yalnızdır. ABD aynı zamanda çoğu insanın sağlık güvencesini işverenleri aracılığıyla aldığı gelişmiş dünyadaki tek ülke. Bu yegane durum kökenini basitçe bu ülkenin çalışan insanların sağlık güvencelerini yerel toplu pazarlık anlaşmaları aracılığıyla almalarını yasalaştıran Taft-Hartley yasasından almıştır. Bu, bir birliği olmayan yerel süper marketteki tezgahların sağlık güvencelerinin ya hiç olmayışının ya da oldukça dar kapsamlı olmasının, Baltimore'daki güçlü birliklere sahip çelik işçilerinin ise adil bir biçimde çok yönlü sağlık güvencesine sahip olmasının nedenini açıklamaktadır. Çelik işçilerinin sahip olduğuna benzer geniş sağlık güvencesi sunan sektörlerde çalışanlar bile diğer gelişmiş kapitalist ülkelerdeki benzer çalışanlardan daha az sağlık güvencesine sahiptir. Bunun ötesinde, ABD'de bu işçiler bile sağlık güvencelerini günümüzdeki örgütlenme karşıtı yapı nedeniyle yitirmektedirler. Bugün çelik işçileri bütün tıbbi harcamalarının %32'sini cepten ödeme ile karşılamaktadır. Bu 5 yıl öncesine göre %50'lik bir artışı ifade etmektedir. Ekonomik durumun kötüleşmesinin çok büyük insani bedeli vardır. Her yıl 1 milyondan fazla insan (çoğunlukla işçiler ve aileleri) sağlık sigortalarını kaybetmektedir ve bir diğer 62 milyon ise sağlık güvencelerinin kapsamının daraldığına ya da sigorta primlerinin arttığına şahit olmaktadır.

Şuna da dikkat etmek gerekir ki eğer sağlık güvenceniz işinize bağımlıysa, kovulduğunuzda yalnız maaşınızı değil, aileniz ve kendiniz için sağlık güvencenizi de kaybediyorsunuz. Bu işçilerin problem çıkarmadan önce iki kez düşünmesine yol açar, çünkü ABD'de kovulmanın başka herhangi bir ülkeden daha yüksek insani bedeli vardır. İşçiyi disipline etmek tam da Taft-Hartley yasasının amaçladığı şeydir. İşverenler işe bağımlı sağlık

güvencesinin işçiyi disipline etmek için bir araç olduğunun farkındadırlar ve değerini bilmektedirler. Taft-Hartley yasası aynı zamanda ABD'deki çalışan sınıfın, bir sınıf olarak hareket etmesini yasaklamaktadır. Bu yasa örneğin çelik işçilerinin kömür işçilerini desteklemek için greve gidememesinin nedenini açıklayacak şekilde destek grevlerini yasaklamıştır. Destek grevine gidememe yetersizliği işçi sınıfını dramatik bir biçimde zayıflatmaktadır. Yine başka hiçbir ülkede böyle bir yasa yoktur. Başbakan Thatcher bile niyet etmesine rağmen böyle bir yasayı Britanya Parlamentosundan geçirecek yürürlüğe sokmaya muktedir olamamıştı. Eğer çalışan sınıf bir sınıf olarak baskı yapabilirse (diğer ülkelerdeki işçilerin seslerini duyurmak için genel greve çağrılarında yaptığı gibi), o zaman kesinlikle hükümeti ilerici vergilendirme aracılığıyla sağlık güvencesi sağlamaya zorlamak için yeterli büyük bir güce sahip olacaktır.

Bu durumun neden yaratıldığını ve niçin devam ettiğini sorabilirsiniz. Cevap yine sınıf gücünde saklı çünkü sigorta patronları ve büyük işverenler gibi şirket sınıfı üyelerinin politik sistemimizde çok büyük gücü var. Bu sınıf gücü kendisini pek çok farklı şekilde gösteriyor. Bunlardan biri hükümetimizin en üst karar verici organlarındaki sınıf bileşimi: Son 42 yıl boyunca kabine üyelerinin %84'ünü, senatonun %78'ini ve meclisin %62'sini şirket sınıfının üyeleri oluşturmuştur. Geri kalanlar ise üst-orta sınıf üyelerinden oluşmuştur. Alt-orta sınıftan ve ya çalışan sınıftan çok az örnek vardır. Bunlardan biri ABD senatosuna seçilmeden önce bir sosyal işçi olan Maryland senatörü Barbara Mikulski'dir. Çalışan sınıftan gelen politikacılar en ilerici olmaya eğilimli olanlardır. Fakat onlardan Birleşik Devletler kongresinde dikkate değer biçimde az sayıda vardır.

Hükümetimizin karar alma organlarında gördüğümüz sınıf bileşimini aynı zamanda sağlık hizmeti veren kurumlarımızda da gördüğümüzü vurgulamama müsaade edin. Örneğin, Johns Hopkins Üniversitesi ve Johns Hopkins Hastanesi Mütevelli Heyetinde kimlerin oturduğuna bir bakalım. Göreceksiniz ki, o koltuklarda oturanlar Maryland'deki en güçlü sigorta şirketlerinin, bankaların ve imalat şirketlerinin en üst düzey yöneticilerinden bazıları. Aslında bütün Baltimore bölgesinde, yönetim kurulunda Baltimore nüfusunun çoğunluğunu oluşturan çalışan sınıftan üye bulunduran tek bir hastane yok.

Bu konuların ortaya konulması gerekiyor, çünkü ülkemizdeki kurumlarda azınlıkların varlığını ve kadınların güçlü pozisyonlarda bulunup bulunmadığını denetlemek ve içlerinde çok az azınlık ya da kadın gördüğünüzde o kurumları kınamak için yüreklendirilmiş olabilirsiniz. Sizi bunu yapmaya devam etmek konusunda cesaretlendiriyorum. Fakat eğer kaygınız, olması gerektiği gibi kurumlarımızdaki adil temsiliyeti geliştirmek ise, sınıf anahtar bir rol oynamaktadır. Yönetim kurulu üyelerinin yalnızca ırkları ve cinsiyetlerini değil aynı zamanda hangi sınıfa ait olduklarını da sorgulamalı ve bu yönetim kurullarındaki sınıf bileşiminin değişmesi için bastırmalısınız. Bunun için bastırırsanız en kısa zamanda

ırk ya da cinsiyet ayırımına son verilmesini istediğinizden çok daha fazla ve çok büyük bir dirençle karşılaşacaksınız.

Politik sistemimizde sınıf gücünün üretildiği bir başka yol da seçim sürecinin özelleştirilmesi yöntemidir. Yine biz bu konuda ABD olarak eşsiziz. Başka hiçbir ülkede para seçim sürecinde bu kadar anahtar bir rol oynamaz. Senatör Mikulski'nin yakın zamanda söylediği gibi "Para politika'nın sütüdür" ve paranın büyük çoğunluğu da şirket sınıfından gelmektedir: 2000 yılında yıllık hizmetleri ve finansal meseleler hakkında kararlar veren Kongre'nin anahtar üyelerine giden paranın %92'si büyük sigorta, banka, işveren örgütleri, hastane şirketleri, ilaç firmaları ve AMA gibi profesyonel kurumlar tarafından karşılanmıştır. Gerçekten de politikacılar, başarıyla ulaşılmakta olan şirket ve profesyonellerin çıkarlarının korunması amacıyla ödeme yapan, şirket ve üst-orta sınıfın çıkarlarının ittifakıdır. Sigorta endüstrisi gibi tıp ile ilişkili endüstrilerin karları Hoover'dan sonra en sınıf-bilinçli ABD başkan olan George W. Bush yönetiminde bütün zamanların en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Bu durumun sıklıkla ilerici güçlerin seçtiği çalışma tarzından dolayı oluştuğunu vurgulamama izin verin. Gerçekten de biz gelişmiş kapitalist dünyada en bölünmüş ilerici topluma sahibiz. Cinsiyet, ırk, yaş ya da spesifik gruplar ya da konular üzerine odaklanmaya eğilimliyiz. ABD gerçekten bir sosyal hareketler ülkesidir. Ben elbette bu çeşitliliği alkışlıyorum, fakat bu dramatik biçimde yetersizdir. Örneğin ABD'de çok güçlü bir yaşlılar birliği vardır(AARP), fakat bizim yaşlılarımız diğer gelişmiş kapitalist ülkelerdekilerden daha az bakım almaktadır. Sağlık güvencelerine, kullanmaları gereken ilaçlar bile dahil değildir. Aynı durumu kadınlarda da görmekteyiz. Çok güçlü bir kadın birliğimiz var(NOW). Fakat Amerikan kadınlarının çok sınırlı bir doğum izinleri var: Yalnızca 4 hafta ücretsiz izin. Çok güçlü bir kadın örgütü olmayan İsveç ise bir yıl ücretli doğum izni sağlamaktadır.

Bu fark nereden kaynaklanıyor? Sınıf gücü bu sorunun cevabıdır. Eğer kapitalist ülkeleri şirket dostu ülkelere(ABD gibi) çalışan dostu ülkelere(İsveç gibi) doğru listeleyerek bir spektruma yerleştirirsek kapitalist sınıfın çok güçlü olduğu ülkelere sağlık güvencesinin çok zayıf(özel sektörde olduğu kadar kamuda da), çok eşitsiz ve sağlık göstergelerinin çok kötü durumda olduğunu görürüz. Bu hakikaten de ABD'nin durumudur. Fakat çalışan sınıfın bir işçi sınıfı hareketiyle birlikte çok güçlü olduğu ülkelere(II. Dünya Savaşı sonrası 48 yıl boyunca bir işçi partisi tarafından yönetilen İsveç'te olduğu gibi) çok geniş sağlık güvencesi kapsamını, kaynakların daha eşit dağılımını ve daha iyi sağlık göstergelerini tespit edebiliriz. Buradan çıkarılacak ders açıktır: ABD'deki işçi hareketini güçlendirmek için yardım etmemiz önemlidir. Böyle yaparak aynı zamanda sosyal hareketlerin çeşitliliğinden yararlanabilir ve bu hareketlerin, mücadelelerinin asgari müştereklerini fark ederek, çalışan insanları bölmek yerine birleştirmelerine yardımcı olabiliriz. Hakikaten bu insanlarımızın sağlığını geliştirmek için yapabileceğiniz en iyi şeydir.